

БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ: ЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ПРОЗОРОСТІ

Останчук С. М., канд. екон. наук, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

В умовах воєнного стану, який за своєю суттю є особливим правовим режимом, може бути запроваджено тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у необхідних межах та обсязі. Поряд з цим, значно зростає увага контролюючих органів щодо корпоративної прозорості бізнесу, адже через високий рівень невизначеності та численні ризики підприємства працюють у режимі «doing business unusual». Таким чином, в умовах воєнної економіки вкрай важливими є комплаєнс-контроль та етичне ведення бізнесу, адже перед підприємством постає завдання проведення аудиту своїх контрактних та фінансових зобов'язань з огляду на санкційні обмеження.

Корпоративна прозорість тісно пов'язана з корпоративною стійкістю, та може бути ідентифікована як одна із її складових. Загалом, в науково-практичному середовищі дискусія про корпоративну стійкість виникла з огляду на наростаючі фінансово-економічні кризи та глобальні виклики, пов'язані з впливом корпоративної діяльності на навколишнє середовище. Як зазначає Вілсон, чотири основоположні складові корпоративної стійкості – це сталий розвиток, корпоративна соціальна відповідальність, теорія зацікавлених сторін і підзвітність. Це розвиваюча концепція, яку менеджери приймають як альтернативу традиційній моделі зростання та максимізації прибутку. Хоча корпоративна стійкість визнає важливість корпоративного зростання та прибутковості, вона також вимагає від корпорації досягнення суспільних цілей, зокрема тих, що стосуються сталого розвитку – захисту навколишнього середовища, соціальної справедливості та справедливості, а також економічного розвитку [1; 2].

Збройні конфлікти створюють дуже складні умови для діяльності підприємств: виникає необхідність заміни звичних логістичних шляхів; зростає небезпека для життя і здоров'я персоналу; постає питання релокації виробництва. У той же час підприємства стикаються зі зростаючими очікуваннями належної перевірки прозорості їх операцій, діяльності та ланцюжків поставок.

Немає універсального підходу до усунення ризиків воєнної економіки та забезпечення корпоративної прозорості – кожне підприємство матиме конкретні наслідки, пов'язані з характером конфлікту, його бізнес-моделлю та присутністю персоналу в зоні конфлікту, які слід розкрити у звітності за стандартами GRI.

Стандарти GRI (*Global Reporting Initiative*) – це єдина зрозуміла мова для різних підприємств: великих і малих, приватних чи державних. Вона дозволяє послідовно та якісно звітувати про їх вплив на сталий розвиток. За їх допомогою стейкхолдерам простіше порівнювати результати минулих років та різних підприємств, а бізнес стає більш прозорим.

Завдяки залученню зацікавлених сторін і комплексній оцінці того, що важливо в умовах воєнного стану, Стандарти GRI дозволяють підприємствам зрозуміти вплив наслідків війни, що є відправною точкою для добре продуманої стратегії реагування. Прозорість приносить відповідальність; це те, що перетворює настанови щодо належної обачності на потужні інструменти, які полегшують дії [3].

Сьогодні, коли питання стійкого і прозорого розвитку в умовах воєнної економіки стають дедалі гострішими, недостатньо просто заявляти про свій рівень прозорості. Підприємства повинні розкрити у звітності реальну, правдиву та зрозумілу суспільству і контролюючим органам інформацію, дотримуючись відповідних вказівок щодо підготовки звітів. У такий спосіб підприємства дбають про свою економічну безпеку – створюють репутацію бренду та формують лояльність серед споживачів і всіх зацікавлених сторін, що, своєю чергою, безпосередньо впливає на ефективність їх діяльності. Ділова аксіома «ви не можете керувати тим, що не можете виміряти» перетворює прозорість на валюту, що формує довіру, на якій ґрунтується бізнес.

Таким чином, для будь-якого підприємства всебічно розкрита у звітності інформація щодо корпоративної прозорості – це корисний інструмент управління ризиками, додаткова основа для кращого ухвалення рішень та спосіб посилити довіру стейкхолдерів [4; 5].

Корпоративна прозорість передбачає використання п'яти основних принципів корпоративної обачності в умовах воєнної економіки [3]:

Належна обачність вимагає постійного спілкування: підприємствам необхідно регулярно відстежувати зміни в ризиках і наслідках – від самого збройного конфлікту до своєї діяльності та операцій. Важливо підтримувати тісний контакт із ключовими зацікавленими сторонами, такими як персонал, ділові партнери та місцеві громади.

Дії залежать від характеру діяльності підприємства та конфлікту: враховуючи те, що збройні конфлікти можуть виникати або змінюватися динамічно, підприємства повинні бути готові переглянути рішення щодо заходів реагування. Наприклад, національні конфлікти можуть перерости в міжнародні, або зони операцій можуть перейти з-під контролю уряду до озброєних недержавних груп. Це означає, що оцінка ризиків, у тому числі належна перевірка прав людини, не є одноразовою справою, а має проводитися регулярно відповідно до змін воєнної обстановки.

Необхідна інформація з багатьох зовнішніх джерел: можливість проведення повної, чутливої до конфлікту оцінки ризиків та впливів може бути складною або неможливою. Звіти і доповіді суб'єктів громадянського суспільства, таких як неурядові організації чи правозахисники, допомагають підприємству сформувати картину реальності на місцях, одночасно висвітлюючи інформаційні прогалини, які необхідно усунути.

Визнання того, що можуть знадобитися важкі рішення: підприємство може зіткнутися з протилежними вимогами з боку різних груп зацікавлених сторін, таких як співробітники, громади та споживачі. Наприклад, як бізнес збалансовує міжнародний репутаційний збиток, пов'язаний з його присутністю

в зоні конфлікту, зі своїми місцевими обов'язками щодо тих, хто покладається на їхні товари, послуги чи роботу.

Вихід із зони, ураженої конфліктом, несе зобов'язання: для прийняття рішення про припинення діяльності потрібна оцінка ризиків, яка передбачає залучення працівників, місцевих громад і правозахисників. Наприклад, визначення кроків для забезпечення доходу місцевого персоналу протягом тривалості кризи або нарощування потенціалу для пом'якшення втрати роботи.

Коли підприємство працює в умовах війни дуже важливо створити широке партнерство з багатьма зацікавленими сторонами. Це потребує часу та зобов'язань, але це єдиний шлях вперед. Потребуючи залучення іноземних інвестицій для подальшого розвитку українські підприємства почали розглядати звітність GRI як щось більше, ніж просто «звіт». Це стало способом спілкування із зацікавленими сторонами та представленням того, як підприємства зорієнтувалися в цьому складному контексті.

Варто згадати, що у червні 2022 року GRI, GlobeScan і CSR Europe провели вебінар «Корпоративна прозорість і належна обачність у зонах, постраждалих від конфлікту» в рамках проекту Sustainability for Ukraine (S4U), результати якого стали основою для розробки рекомендацій для українських підприємств [6]. Ці рекомендації побудовані на міжнародних керівних принципах та нормативних актах, що встановлюють зобов'язання та очікування для підприємств щодо належної обачності під час конфлікту, зокрема це: Керівні принципи ООН щодо бізнесу та прав людини, Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств та Регламент ЄС щодо корисних копалин у конфліктних ситуаціях.

Таким чином, ширше використання нефінансової звітності українськими підприємствами в умовах воєнної економіки з метою розкриття корпоративної стійкості та прозорості – це внесок у забезпечення їх подальшого розвитку та економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Wilson M. Corporate sustainability: what is it and where does it come from? *IVEY Business Journal*, 2003. URL: <https://iveybusinessjournal.com/publication/corporate-sustainability-what-is-it-and-where-does-it-come-from/>
2. Rasche, A, Morsing, M., Moon, J., & Kourula, A. (2023). Corporate Sustainability – What It Is and Why It Matters. In Andreas Rasche, Mette Morsing, Jeremy Moon, and Arno Kourula (Eds.) *Corporate Sustainability: Managing Responsible Business in a Globalized World*. Cambridge/New York: Cambridge University Press, pp. 1-26.
3. Paul van de Wijs P., Pradilla A., Bailey T. Why corporate transparency is critical during conflict. The key role of business reporting and due diligence in conflict-affected areas. 2023. URL: <https://www.globalreporting.org/media/cnsm1k5v/why-corporate-transparency-is-critical-during-conflict.pdf>
4. Jumita S., Taufiq T., Yusnaini Yu. Sustainability Reporting as Mediation of Factors Affecting Financial Performance: Case in the Mining Sector in Indonesia. *Oblik i finansi*. No. 4(90). pp.30-37. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4\(90\)-30-37](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-4(90)-30-37)
5. Сокіл О. Г. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами та доданою вартістю: шлях до забезпечення сталого розвитку. *Облік і фінанси*. № 1(87). С. 59-68. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-59-68](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-59-68)

ЦИФРОВІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ЧИННИК БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Островський І. А., канд. екон. наук, доцент, Деменко В. О., магістр,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіка України має спиратися на цифровий перехід до управління зовнішньоекономічною діяльністю, зокрема, правові акти, що формують вимушені засади безпеки бізнесу [1, 2]. Йдеться про відкладання чинності Закону «Про віртуальні активи» та ухвалення закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг».

Ключовим елементом забезпечення ефективного функціонування сучасного фінансового ринку слід визнати поступальне впровадження та розвиток технологій FinTech. Прогресуюча цифровізація міжнародної торгівлі проявляє себе в зміні уніфікованих документів Міжнародної торгової палати (ІТР). Саме її рекомендації є дуже важливими для планування майбутньої зовнішньоторговельної політики українських підприємств.

Почнемо з міжнародних розрахунків. Морально старіють і сформовані у міжнародній практиці правила розрахунків з акредитивів та інкасо, виражені, зокрема, у таких документах Міжнародної торгової палати (ІСС) як «Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів» 2007 року (далі UCP) та «Уніфіковані правила за Інкассо (далі URC) 1996 року. Дійсно, класичний документаційний оборот, заснований на наданні паперових документів, поступово відмирає, і світове співтовариство це усвідомлює. У зв'язку з цим ІСС були розроблені та опубліковані доповнення до зазначених раніше уніфікованих правил. Ці доповнення, що ухвалені у 2019 році та отримали назви eUCP та eURC, не є самостійними склепіннями правил, а саме доповненнями до існуючих UCP та URC, але спрямованими на регулювання відносин сторін із використанням електронного документообігу. Так, eUCP під назвою як уніфіковані правила та звичаї для акредитивів в електронному поданні, а eURC як доповнення до уніфікованих правил Інкассо для електронного надання. Крім цього, у жовтні 2021 року було прийнято та опубліковано уніфіковані правила цифрових торгових операцій (URDTT) [3].

За правовою природою ці правила, як і UCP, які вони доповнюють, є звичаєм, тобто застосовується лише за умови використання сторонами цих правил шляхом інкорпорації їх у текст акредитива (стаття e1 eUCP); оскільки eUCP – це доповнення, термінологія UCP застосовується у випадках, коли